

Jak UE wspiera najuboższe regiony?

★ ★ *Rozbieżności gospodarcze*

Na terenie Unii Europejskiej istnieją duże różnice w rozwoju gospodarczym poszczególnych regionów. Średni dochód na mieszkańca w zamożnych regionach (mieszka tam 10% ludności) jest 2,6 razy większy niż w regionach najuboższych. Najbogatsze regiony koncentrują się w centralnej części Unii (trójkąt rozciągający się między North Yorkshire w Wielkiej Brytanii, Franche-Comté we Francji oraz Hamburgiem w Niemczech). Teren ten stanowi zaledwie jedną siódmą obszaru Unii. Zamieszkiwany jest przez jedną trzecią ludności, a wytwarzana tu jest niemal połowa (47%) dochodu. Najbiedniejsze regiony to obrzeża Unii. tu dochód jest mniejszy nawet o 40% niż średnia w UE. Są to głównie części Grecji, francuskie departamenty zamorskie oraz niektóre regiony Portugalii, Hiszpanii i południowych Włoch.

★ ★ *Po rozszerzeniu...*

Wraz z rozszerzeniem Unii sytuacja gospodarcza ulegnie poważnej zmianie. Zgodnie z przeprowadzonymi analizami, jeśli rozszerzenie nastąpiłoby w najbliższym czasie, doszłoby do podwojenia różnicy dochodów między regionami. Oznacza to, że ponad jedna trzecia ludności zamieszkiwałaby kraje, w których dochód na jednego mieszkańca wynosiłby poniżej 90% przeciętnego dochodu w Unii – obecnie jest to granica przyznawania pomocy ze środków Funduszu Spójności – w porównaniu z jedną szóstą w obecnej UE złożonej z 15 państw. Średni dochód na jednego mieszkańca ludności zamieszkującej najuboższe regiony wynosiłby zaledwie 31% średniej UE złożonej z 27 państw. Obecnie w 15 państwach UE dochód na głowę najuboższych mieszkańców wynosi 61% średniej unijnej. W unii Europejskiej złożonej z 27 państw członkowskich można byłoby wyróżnić trzy grupy państw. Grupa najbardziej zamożnych krajów, składająca się z 12 państw, które obecnie są członkami Unii, z wyjątkiem Grecji, Hiszpanii i Portugalii. W tych krajach dochód będzie powyżej średniej unijnej. Drugą grupę stanowiłyby kraje średnio zamożne, czyli Grecja, Hiszpania i Portugalia razem z Cyprem, Maltą, Słowenią i Czechami, w których dochód na głowę wynosi około 80% średniej 27 państw UE. Obszar ten byłby zamieszkały przez 13% ludności 27 państw UE. Do trzeciej grupy składającej się z pozostałych 8 krajów kandydujących należałaby również Polska. Dochód w tych krajach wynosiłby około 40% przeciętnego dochodu w UE złożonej z 27 państw. Grupa ta obejmowałaby około 16% całej ludności w 27 państwach UE.

Jak UE wspiera najuboższe regiony?

★ ★ *Spójność społeczna i gospodarcza*

Państwa członkowskie podjęły się zadania, aby wspólnie wyrównywać różnice w rozwoju gospodarczym w regionach. Są one zgodne, że od tego zależy rozwój gospodarczy całej Unii. Regiony biedniejsze mogą dzięki temu liczyć na pomoc, która pozwala im tworzyć lepsze warunki rozwoju. Działanie państw członkowskich w tym zakresie nazywane jest polityką na rzecz spójności społecznej i gospodarczej lub polityką strukturalną, polityką regionalną. Celem tej polityki jest dążenie do sytuacji, gdy różnice między regionami nie będą zbyt duże.

Zajmuje ona bardzo ważne miejsce w działaniach prowadzonych na szczeblu Wspólnot Europejskich. Jej realizacja wynika z zapisów Traktatu Rzymskiego, w którym osiągnięcie spójności społecznej i gospodarczej uznano za jeden z podstawowych celów funkcjonowania Wspólnoty. W latach osiemdziesiątych, podczas reformy traktatowej, wpisano do tego Traktatu rozdział poświęcony spójności. Od tego czasu na jej realizację przeznaczają się coraz więcej środków. Obecnie jest to druga co do wielkości pozycja w wydatkach UE. Rocznie z budżetu UE, który wynosi 100 mld euro, ponad 30 mld euro przeznaczają się na działania strukturalne – osiągnięcie spójności gospodarczej i społecznej. Najwięcej pieniędzy z unijnej kasy (około 40% wydatków) pochłania rolnictwo (Wspólna Polityka Rolna).

★ ★ *Co to jest „biedny region”?*

Podstawową zasadą działania UE w tym zakresie jest koncentrowanie pomocy na tych obszarach, które tego najbardziej potrzebują. Wynika z tego, że wspólny budżet na osiągnięcie spójności społecznej i gospodarczej dzielony jest według zasady „każdemu według potrzeb”, a nie „każdemu tyle samo”. Wspólnie ustalono kryteria przyznawania pomocy. Te kryteria są jednocześnie służą do określania, czy region uznawany jest za „biedny” lub „przechodzący restrukturyzację”. Podstawowym wskaźnikiem, jaki bierze się pod uwagę przy tych obliczeniach, jest poziom produktu krajowego brutto (PKB) na jednego mieszkańca.

Przyjęto zasadę, że jeśli wynosi on w regionie poniżej 75%, wówczas region uznawany jest za „biedny”, „gorzej rozwinięty”. Regiony, które spełniają ten warunek, kwalifikuje się do celu 1 funduszy strukturalnych. Region taki może liczyć na najwyższe wsparcie ze środków UE. Jeśli region przekroczy próg 75% średniego PKB na jednego mieszkańca w UE, wówczas przez krótki czas może liczyć na

Jak UE wspiera najuboższe regiony?

malejącą z roku na rok pomoc, która pomaga regionowi dostosować się do braku unijnego wsparcia. Gdy region już przestanie korzystać z pomocy przejściowej, wówczas bada się, czy mniejsze jego jednostki (podregiony, okręgi) można zaliczyć do „obszarów objętych kryzysem gospodarczym, borykające się z problemami strukturalnymi”, i czy spełniają następujące kryteria:

- średnia stopa bezrobocia przez ostatnie trzy lata wyższa od średniej dla całej UE;
- udział zatrudnionych w przemyśle równy lub wyższy od średniej dla Wspólnoty w każdym roku począwszy od 1985 r.;
- obserwowany jest spadek zatrudnienia w przemyśle.

Wówczas zalicza się te obszary do celu 2 funduszy strukturalnych i korzystają one nadal ze wsparcia z funduszy, ale już w mniejszym zakresie.

Regiony celu 1 lub obszary celu 2 korzystają ponadto z wszystkich innych programów, które są dostępne dla wszystkich państw członkowskich niezależnie od ich sytuacji gospodarczej. Lista tych programów przekracza 200 pozycji i dotyczą one wielu zagadnień.

★ *W jaki sposób dzielone są środki?*

Region (lub państwo, gdzie się on znajduje), który zostanie zakwalifikowany do pomocy strukturalnej, jest zobowiązany do przygotowania specjalnych dokumentów. W nich zawarta jest szeroka informacja na temat stanu gospodarki w danym regionie, jej potrzeb, a także szans rozwoju. Pokazane są cele, jakie mają być osiągnięte z pomocą unijnych środków. W dokumentach jest też sprecyzowane, co będzie finansowane z unijnej kasy. Jest to ważna informacja dla samorządów, przedsiębiorców i innych instytucji, gdyż od tych dokumentów zależy, na jakie wsparcie będą one mogły liczyć po zaakceptowaniu planów regionu przez Unię Europejską. Cały ten proces nazywany jest programowaniem.

W tym momencie państwo przejmuje odpowiedzialność za wydanie środków zgodnie z powyższym planem, czyli finansowanie. Wskazane w dokumentach instytucje na poziomie regionu lub państwa zajmują się wdrażaniem funduszy, czyli wybierają najlepsze zgłoszone projekty, które spełniają kryteria zaakceptowanych dokumentów.

W trakcie realizacji projektów prowadzona jest stała ich kontrola (monitorowanie). Bada się, czy realizowane są pierwotnie zakładane cele i czy zmierzają one do rozwoju gospodarczego w regionie/państwie.

Jak UE wspiera najuboższe regiony?

Komisja Europejska, która reprezentuje interesy obywateli UE i odpowiada za wydawanie wspólnotowego budżetu, rozlicza ze środków państwo członkowskie. Oznacza to, że przedsiębiorca lub samorząd, który realizuje projekt, kontaktuje się z instytucją krajową lub regionalną, która akceptuje projekt, a następnie go rozlicza. Ta ostatnia dokonuje rozliczeń z Komisją Europejską. Dzięki temu proces akceptacji i rozliczeń jest znacznie krótszy.

★ ★ *Polska już przygotowuje plany...*

Wejście do Unii Europejskiej będzie dla nas oznaczało dostęp do dużej części funduszy strukturalnych. W latach 2004-2006 spodziewamy się około 13 miliardów euro (szacunki UKIE). Polska już obecnie przygotowuje się do ich wykorzystania. Trwają szkolenia administracji państwowej i samorządowej, która będzie odpowiedzialna za przygotowanie projektów i ich realizację. Opracowany został wstępny plan wykorzystania środków strukturalnych. Zgodnie z nim z funduszy strukturalnych:

- 20% środków trafi na wzmocnienie konkurencyjności gospodarki – to m.in. dotacje dla przedsiębiorstw,
- 20% funduszy trafi na rozwój zasobów ludzkich – to przede wszystkim szkolenia dla bezrobotnych,
- 15% pieniędzy przeznaczonych zostanie na modernizację przedsiębiorstw przetwórstwa żywności oraz rozwój obszarów wiejskich,
- 1% zostanie przeznaczony na rybołówstwo i przetwórstwo ryb,
- 7,8% zostanie przeznaczonych na inwestycje dotyczące najważniejszych szlaków drogowych (w tym autostrad) i kolejowych w Polsce,
- 5,4% środków wspomogą inwestycje w ochronie środowiska,
- 30% wspomogą projekty regionalne.

Poza tym Polska będzie miała dostęp do środków z Funduszu Spójności, z którego spodziewamy się w latach 2004-2006 2 mld euro na ochronę środowiska oraz tyle samo na duże projekty w dziedzinie transportu.

